

Rod: *Falco* Linnaeus, 1758 — Sokolovi

Ovaj rod se deli na vetruške i prave sokolove.

- Po sklopu tela, sokolovi su najskladnije građene ptice grabljivice. Glava im je dosta velika, vrat kratak, kljun jak i već od korena savijen. U gornjem kljunu ima oštar zub.
- Krila su im uska i dugačka, a rep srednje dug. Kratke noge su im naoružane ostrim i dugačkim noktima.
- Odlično lete pa plen hvataju u letu i na zemlji.
- Samo izuzetno hvataju plen i u rupama pećina ili na visokom drveću. Ženke su veće i teže od mužjaka.

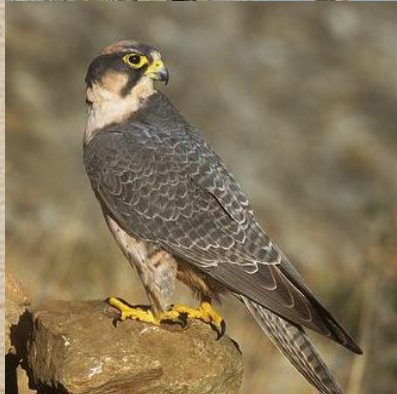

Sivi soko – *Falco peregrinus* Tunstall, 1771

U Srbiji nalazi se 7 vrsta
iz roda *Falco*:

Sivi soko – *Falco peregrinus* Tunstall, 1771

Krški soko – *Falco biarmicus* Timminck, 1825

Lastavičar – *Falco subbuteo* Linnaeus, 1758

Vetruška – *Falco tinnunculus* Linnaeus, 1758

Bekonokta vetruška – *Falco naumanni* Fleischer, 1818

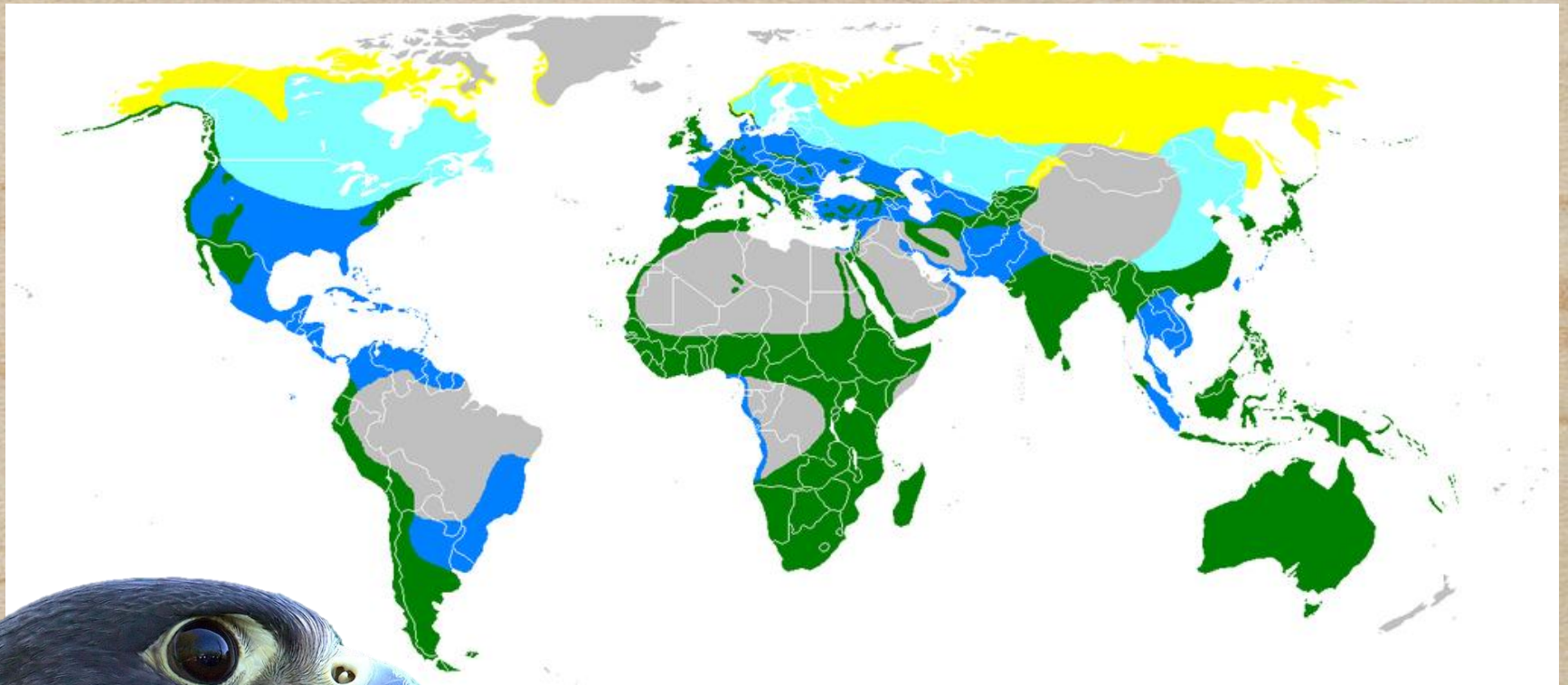

Siva vetruška – *Falco vespertinus* Linnaeus, 1758

Stepski soko – *Falco cherrug* Gray, 1834

Sivi soko – *Falco peregrinus* Tunstall, 1771
Rasprostranjenost

Sivi soko – *Falco peregrinus* Tunstall, 1771

- Sivi soko ima kosmopolitsko rasprostranjenje. Naseljava znatna prostranstva Evroazije, od Portugala na zapadu, preko centralne Azije do Jeniseja na istoku.
- Sivi soko je najbrža ptica grabljivica, koja pri lovu razvija brzinu od preko 300 km/h.
- U većem delu Evrope je stanarica, iako pojedine severnije populacije preduzimaju seobu, a mlade ptice skitnju.

- U Srbiji se najviše gnezdi na stenama, iako ima slučajeva gnežđenja na ljudskim građevinama ili pak na drveću ili direktno na zemlji u srednjoj i severnoj Evropi. Zauzima gnezda drugih vrsta ili jaja nosi direktno na podlogu. Gnežđenje uglavnom počinje u drugoj polovini marta.
- Nosi 3-4 (2-6) jaja u razmacima od 2-3 dana, na njima leži 29-32 dana, dok mlade ptice izleću sa 35-42 dana starosti.
- Hrani se isključivo pticama, naročito onima srednje veličine (domaći i divlji golubovi, gugutke, grlice, kreje, itd), iako može da savlada i znatno krupniji plen (divlja patka, guska, labud).

Krški soko – *Falco biarmicus* Timminck, 1825

- Krški soko naseljava pre svega Afriku, a periferno na Srednjem istoku i jugu Evrope. Evropsko rasprostranjenje obuhvata 9 zemalja na jugoistoku Mediterana (Italija, Hrvatska, BiH, Srbija, Crna Gora, Albanija, Makedonija, Grčka i Turska).
- Za gnežđenje su mu potrebne litice i krševi, pa je vezan rasprostranjenjem za takva staništa na jugoistoku Evrope.
- Gnežđenje počinje već krajem februara ili početkom marta. Nosi 2-3 (4) jaja u razmacima od 2 dana, na njima leži 32-35 dana, dok mlade ptice izleću sa 44-46 dana starosti.
- Ishrana se pre svega sastoji od malih i srednjih ptica, ali jede i neke druge kičmenjake i krupne insekte. Najvažniji plen su mu golubovi i drozdovi, ali lovi i mnoge manje ptice, kao i glodare, zečeve, slepe miševe, zmije, žabe, skakavce, itd.

Krški soko – *Falco
biarmicus* Timminck,
1825

Lastavičar – *Falco subbuteo* Linnaeus, 1758

- Evropsko rasprostranjenje obuhvata praktično sve zemlje starog kontinenta.
- Lastavičar je tipična selica.
- Gnezda su najčešće na drveću, u zauzetim ili slobodnim gnezdima vrana, svraka ili neke druge grabljivice. U novije vreme se sve češće gnezdi na dalekovodnim stubovima po agrikulturnim površinama ravnica.
- Gnežđenje počinje od druge polovine maja, što je uslovljeno prisustvom dovoljne količine hrane i oslobađanja gnezda od ranih gnezdarica čija gnezda on zatim nasleđuje. Nosi 3 (2-4) jaja u razmacima od 2 dana, na njima leži 28-32 dana, dok mlade ptice izleću sa 28-34 dana starosti.
- Hrani se uglavnom sitnim pticama (laste) i insektima, a znatno ređe slepim miševima, malim sisarima i gmizavcima.

Lastavičar – *Falco subbuteo* Linnaeus, 1758

Vetruška – *Falco tinnunculus* Linnaeus, 1758

- Vetruška naseljava praktično celu Evropu kao i veći deo Azije, severnu Afriku.
- Spada svakako u najpoznatiju i svuda prisutnu vrstu sokola u Evropi. Ima karakterističan način leta i lepršanje prilikom lova. Uglavnom spada u stanarice.
- Posebno je uočljiva njena prilagođenost da živi u blizini čoveka, pa čak i u centrima velikih gradova.
- Gnezda mogu biti na velikom broju podloga: na drvetu, žbunu, steni, dalekovodu, zgradi, rupi u lesnom odseku, itd. Gnežđenje počinje krajem marta ili u aprilu. Nosi obično 3-6 (1-9) jaja u razmacima od 1-2 dana, na njima leži 27-29 dana, dok mlade ptice izleću sa 27-30 dana starosti.
- Hrani se uglavnom sitnim sisarima, zatim malim pticama pevačicama, a u pojedinim periodima godine značajna hrana su insekti.

Vetruška – *Falco tinnunculus* Linnaeus, 1758

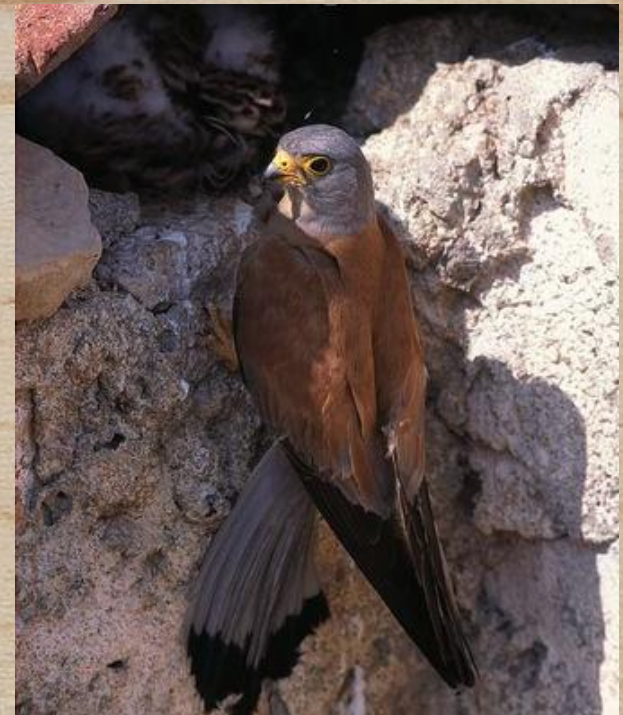
Bekonokta vetruška – *Falco naumanni* Fleischer, 1818

- Belonokta vetruška naseljava pre svega zemlje Sredozemlja, kao i delove srednje i istočne Evrope.
- Spada u grupu ptica selica. Glavna zimovališta su u Africi južno od Sahare. Iz Srbije odlazi krajem avgusta i u septembru, dok se vraća uglavnom tokom aprila.
- Gnežđenje uglavnom počinje u prvoj polovini maja. Nosi obično 3-5 (2-8) jaja u razmacima od 1-2 dana, na njima leži 28-29 dana, dok mlade ptice izleću sa 28-30 dana starosti.
- Hrani se uglavnom insektima u letu ili na zemlji. Najčešća hrana su skakavci, zrikavci, popci, rovci, tvrdokrilci, kao i leteći mravi. Retko lovi sitne sisare i ptice.

Bekonokta vetruška – *Falco naumanni* Fleischer, 1818

Siva vetruška – *Falco vespertinus* Linnaeus, 1758

- Naseljava delove srednje i istočne Evrope, a delimično i pribaltičke zemlje na sever do srednje Finske.
- Po izgledu i letu podseća na sokola lastavičara, a po načinu života na običnu vetrušku. Zbog načina ishrane, prinuđena je da se seli.
- Gnezdi se najčešće na drveću, u zauzetim ili slobodnim gnezdima gačaca, sivih vrana, svraka ili neke druge grabljivice. Gnežđenje počinje u prvoj polovini maja. Nosi 3-4 (2-6) jaja u razmacima od 2 dana, na njima leži 22-23 dana, dok mlade ptice izleću sa 27-30 dana starosti.
- Odrasle ptice se gotovo isključivo hrane insektima, dok mladunce većinom hrane sitnim kičmenjacima. Insekte lovi u letu ili se na njih obrušava na zemlju sa grane ili žice.

Siva vetruška – *Falco vespertinus* Linnaeus, 1758

Stepski soko – *Falco cherrug* Gray, 1834

- Naseljava veći deo Evrope, s tim da odsustvuje u njenom zapadnom delu, u Engleskoj i srednjoj Rusiji. Naseljava takođe Sibir i Aziju do Japana, kao i Severnu Ameriku.
- To je soko otvorenih predela stepskog tipa. Živi u stepskim i šumostepskim staništima i na rubovima šuma.
- Delimična je selica, ali se povremeno zadržava i tokom zime u našim krajevima.
- Glavni plen su mu glodari, naročito tekunice, voluharice i hrčci, ponekad zečevi, ježevi i lasice. Od ptice najradije lovi gačce, golubove, ševe, pliske, ali može da ubije daleko veći plen (čaplju).
- Gnežđenje počinje obično prvih dana aprila.
- Ženka snese 3-5 (2-6) jaja u razmacima od oko 2 dana. Oba roditelja leže 28-30 dana, obično počev od prvog jajeta, tako da se mladunci ne izlegu istovremeno.

Stepski soko – *Falco cherrug* Gray, 1834

